

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTO**LAUSUNTO 2000:4**

Asia	Tekijänoikeus huonekaluihin
Hakija	A:n ammatillinen oppilaitos sekä B:n käsi- ja taideteollinen oppilaitos
Annettu	13.3.2000

Selostus asiasta

A:n ammatillinen oppilaitos sekä B:n käsi- ja taideteollinen oppilaitos ovat 14.9.1999 tekijänoikeusneuvostoon saapuneella kirjeellään pyytäneet tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa kuuden erillisen kaluston, leposohvan sekä keinutuolin tekijänoikeuksien selvittämiseksi.

Lausuntopyyntö koskee NN:n tekemien tuotteiden/tuotesarjojen tekijänoikeudellista arviointia. Hakijoilla on tarkoituksena kahdessa koulussa, A:n ammatillisessa oppilaitoksessa sekä B:n käsi- ja taideteollisessa oppilaitoksessa, valmistaa kyseisiä huonekaluja. Tarkoituksena olisi kohottaa koulujen puusepän osaamista sekä perinteistä puusepän taitojen arvostusta paikallisella NN:n tuotteilla. Tuotteet on tarkoitus valmistaa myyntiä varten.

Lausuntopyynnön mukaan tuotteiden markkinoinnissa tultaisiin käyttämään tekijän NN:n nimeä.

Lausuntopyyntöön on oheistettu museon esite jossa on kuvattuna tuotteet/tuotesarjat.

Lausuntopyyntöä on täydennetty hakijan toimesta 22.9.1999 saapuneella kirjeellä, jonka mukaisesti NN on kuollut 8.12.1941 ja hänen ainoa tunnettu perillinen on tytär MM.

MM:n vastine

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetun vastineen mukaisesti NN:n ainoa perillinen MM toteaa olevansa hyvillään siitä, että hänen isänsä NN:n tuotteita aletaan jälleen valmistamaan ja markkinoimaan. Tuotteiden valmistamiseen vastineen antaja antaa suostumuksensa edellyttäen, että tekijän nimi tullaan mainitsemaan.

Vastapuolen suostumus ei kata huonekalujen teollista valmistamista.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Lausuntopyynnössä on pyydetty tekijänoikeusneuvoston lausuntoa lausuntopyynnössä esitettyjen tuotteiden/tuotesarjojen arvioimiseksi.

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Lain esimerkkiluettelon mukaisesti teoksia voivat olla myös taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteet. Teos voi myös ilmetä muulla tavalla kuin laissa on nimenomaisesti mainittu.

Ollakseen tekijänoikeudella suojattu teoksen tulee olla itsenäisen, omaperäisen luomistyön tulos siten, että teostasoa ylittyy. Laissa ei ole nimenomaisia ohjeita teostasoa harkintaan. Tämä tulee suorittaa tapauskohtaisesti kokonaisvaltaista arviointia käyttäen.

Teoksen aihe, taiteellinen arvo, käyttötarkoitus tai muut vastaavat seikat eivät ole huomioon otettavia seikkoja teostasoa arvioitaessa. Myös taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteet voivat olla teoksia aikaisemmin mainituin tavoin. Tällä ei tarkoiteta kuitenkaan jokaista kansantajuista taiteellista käyttöesineitä, vaan sellaisia taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteita, joita voidaan käytännöllisestä tarkoituksesta huolimatta pitää taiteellisenä teoksena. Tällöin saatetaan teostasoa asian laadusta johtuen pitää verraten korkeana (komiteanmietintö 1953:5). Tämä kanta ilmenee myös korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1932 II 267, makuuhuoneen kalusto ja KKO 1975 II 25, sohvakalusto. Molemmissa tapauksissa katsottiin, ettei niitä pidetty tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuina taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteina.

Teos voi myös muodostua eri elementtien muodostamana kokonaisuutena siten, että ne kokonaisuutena arvioiden ilmentävät sellaista omaperäistä luomistyötä, että teostasoa ylittyy.

Teoskappaleen valmistamisesta

Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaisesti tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksensa käytöstä kappaleita valmistamalla. Tämä tekijänoikeuslain 2 §:n mukainen yksinoikeus koskee sekä teosta sellaisenaan että muutetussa muodossa.

Oikeus kappaleiden valmistamiseen on tekotavasta riippumaton kattaen kaikki mahdolliset tekniikat. Kappaleiden valmistamista voi olla esimerkiksi tietyn esineen valmistaminen käyttäen jo olemassa olevaa teoskappaletta mallina.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaisesti tekijällä on myös yksinoikeus teoksensa saattamiseksi yleisön saataviin joko muutetussa tai muuttamattomassa muodossa. Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesti teoskappaleen saattaminen yleisön saataviin voi tapahtua joko fyysisten teoskappaleiden levittämällä yleisön keskuuteen, teoskappaleen näyttämällä tai esittämällä yleisölle tai saattamalla teos muulla tavoin yleisön saataviin.

Teoskappaleiden levittäminen yleisön keskuuteen tarkoittaa fyysisten teoskappaleiden tarjoamista yleisölle myytäväksi, vuokrattavaksi, lainattavaksi tai muulla tavoin levitettäväksi. Esimerkkinä tästä voidaan mainita kirjan kappaleiden myynti kirjakaupoissa.

Tekijänoikeuden siirtymisestä

Tekijänoikeuslain 27 §:n 1 momentin mukaisesti tekijänoikeus voidaan luovuttaa kokonaan tai osittain.

Tekijän kuollessa tekijänoikeudet siirtyvät avio- tai perintöoikeudellisin saannoin perillisille tai testamentin edunsaajalle siten, kun tekijänoikeuslain 41 §:ssä on säädetty.

Tekijänoikeuden kestosta

Tekijänoikeus on nykyisen tekijänoikeuslain 43 §:n mukaisesti voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Jos tekijöitä on useampia siten, että heidän osuutensa eivät ole eriteltävissä, lasketaan tämä aika viimeksi kuolleen tekijän kuolemasta.

Suoja-aika oli aikaisemmin 50 vuotta. Tätä aikaa pidennettiin 70 vuoteen vuonna 1995 annetulla lailla 1654/1995, joka tuli voimaan 1.1.1996. Nimenomaisen siirtymäsäännöksen nojalla pidennettyä suoja-aikaa sovelletaan myös sellaisiin teoksiin, joiden suoja-aika oli jo ehtinyt kulua umpeen ennen uuden lain voimaantuloa.

Lausuntopyynnössä tarkoitetut asiat

Lausuntopyynnössä on pyydetty selvitystä oheistettujen kalustesarjojen/kalusteiden tekijänoikeuksista. Lausuntopyynnön tekijöiden tarkoituksena on valmistaa oppilaitoksissa huonekaluista kappaleita myyntiä varten.

Saadakseen tekijänoikeussuojaa on teoksessa ilmentävä tietty määrä henkistä luomistyötä, sen on ns. ylitettävä teostasoa. Lausuntopyynnössä tarkoitetut kalusteet voivat saada tekijänoikeussuojaa sekä yksittäin että sarjan muodostamana kokonaisuutena arvioiden.

Lausuntopyynnössä tarkoitetut esineet ovat luonteeltaan taideteollisuuden tai taidekäsitöiden tuotteita. Nämä voivat tulla suojatuiksi tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisina teoksina.

Lausuntopyynnön kohteena on muutamaa yksittäistä huonekalua lukuun ottamatta kyse huonekalusarjoista. Sarjat sisältävät yleensä pöydän, tuoleja, astiakaapin sekä mahdollisesti apupöytiä ja sohvia. Huonekalut ovat yleisilmeeltään melko tavanomaisia suomalaisia huonekalusarjoja. Joihinkin liittyy enemmän yksityiskohtia, toiset ovat ilmeeltään pelkistetympiä.

Huonekalut on tehty puusta ja joissain on käytetty kangasverhoilua. Huonekalut ovat yleensä puunattuja tai valkoiseksi maalattuja. Materiaalina on yleensä käytetty koivua tai tammea.

Seuraavassa on käsitelty hakemuksessa olevien huonekalusarjojen/huonekalujen tarkempaa kuvausta ja teosarviointia.

Vierashuoneen kalusto N:o 50: Kalustoon kuuluu 1 sohva, 2 nojatuolia, 4 tuolia ja 1 pöytä. Kalusto on valmistettu koivusta ja huonekalujen pinta on joko puunattu tai maalattu valkoisella emalivärillä.

Sohva sekä tuolit muodostuvat neljästä jalasta sekä selkänojasta. Istuinosan ja selkänojan välillä on tuoleissa 2 tai 4 poikkipuuta. Sohvan osalta poikkipuut tai mahdollinen muu kuviointi ei ole näkyvissä tekijänoikeusneuvostolle toimitetussa materiaallissa. Jalkoja yhdistää hieman istuinosan alapuolella oleva poikkipuu muuten kun takajalkojen osalta. Takajalat ovat hieman kaarevat. Istuinosat sekä selkänojat ovat päällystetty kankaalla.

Pöytä muodostuu neljästä jalasta, neliskulmaisesta pöytälevystä sekä alempana sijaitsevasta tasosta.

Tietystä tyylistään huolimatta huonekalut ovat melko tavanomaisia siten, etteivät ne yksittäin arvioituna ole tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teostason ylittäviä teoksia.

Tätä ryhmää yhdistävät tietyt piirteet kuten tietty samanlainen ulkoinen tyyli ja ryhmää yhdistävä kangasverhoilu. Tämä kalusto huonekalujen muodostamana ryhmänä kokonaisuutena arvioiden ilmentää sellaista omaperäisyyttä, että se on tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti suojattu teos.

Huvilakalusto N:o 57: Kalustoon kuuluu 1 sohva, 2 nojatuolia, 4 tuolia ja 1 pöytä. Kalusto on valmistettu koivusta ja huonekalujen pinta on joko puunattu tai maalattu valkoisella tai luunvärisellä emalivärillä.

Sohva sekä tuolit muodostuvat neljästä jalasta sekä selkänojasta. Selkänoja tuoleissa muodostuu yhdestä vinoruutukuvioin koristellusta selkänojaosasta. Kuvio on tyyliltään kärjellään oleva vinoruutu, joka on keskeltä ontto ja se on ovaalin muotoisen kuvion sisällä. Nojatuoleissa on käsinojat, joissa on kolme puolaa ulottuen istuinosasta käsinojaan. Jalkoja yhdistää hieman istuinosan alapuolella oleva poikkipuu tuolien sivuilla. Takajalat ovat hieman kaarevat.

Pöytä muodostuu neliskulmaisesta pöytälevystä, kahdesta jalkalevystä, joissa on samanlainen vinokuvio kuin tuoleissa sekä puolat sivuilla. Tämän lisäksi pöydässä on välilevy varsinaisen pöytälevyn alapuolella.

Vaikka tämän ryhmän jokaisessa huonekaluissa on melko omaperäisellä tavalla ilmenee soikion sisällä oleva vinoneliökuvio, eivät tämän ryhmän huonekalut yksittäin arvioituna ole tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teostason ylittäviä teoksia.

Tämän ryhmän eri osia yhdistää etenkin aikaisemmin mainittu jokaisessa ryhmän esineessä käytetty vinoneliökuvio. Kalusto ryhmän muodostamana kokonaisuutena arvioiden ilmentää sellaista omaperäisyyttä, että se on tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti suojattu teos.

Ruokahuoneen kalusto N:o 60: Kalustoon kuuluu 1 astiakaappi, 1 ruokapöytä, 1 tarjoilupöytä sekä 6 tuolia. Kalusto on valmistettu puunatusta koivusta.

Astiakaappi muodostuu kahdesta alaosassa olevasta kaapista sekä kahdesta laatikosta. Kaapin puolessavälissä on taso, jota reunustaa kaareva kuvio. Yläosa muodostuu kahdesta lasiovisesta kaapista sekä näiden välillä olevasta hyllytilasta.

Ruokapöytä muodostuu neljästä jalasta sekä neliskulmaisesta pöytälevystä. Pöydän jaloissa on viivan muotoisia kaiveruksia.

Tuolit muodostuvat neljästä jalasta sekä selkänojasta. Selkänoja tuoleissa muodostuu kahdesta melko leveästä osiosta, jotka yhdistyvät toisiinsa T-kirjaimen muotoisesti. Selkänojan osissa on viivan muotoisia kaiveruksia. Jalkoja yhdistää hieman istuinosan alapuolella oleva poikkipuu tuolien sivuilla. Takajalat ovat hieman kaarevat.

Ryhmän huonekalut on ilmaistu melko pelkistetyllä tavalla, eivätkä ne siten yksittäin arvioituna ole tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisia teostason ylittäviä teoksia.

Ryhmän eri osia yhdistävänä tekijänä on etenkin jokaisessa ryhmän esineessä esiintyvä viivakaiverrus ja tietty yksilöllinen ilme. Tämän johdosta kalusto ryhmän muodostamana kokonaisuutena arvioiden ilmentää sellaista omaperäisyyttä, että se on tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti suojattu teos.

Ruokahuoneen kalusto N:o 61: Kalustoon kuuluu 1 astiakaappi, 1 ruokakaappi, 1 tarjoilupöytä sekä 8 tuolia. Kalusto on valmistettu puunatusta koivusta.

Astiakaappi muodostuu kahdesta alaosassa olevasta kaapista sekä kahdesta laatikosta. Kaapin puolessavälissä on taso. Yläosa muodostuu kahdesta lasiovisesta kaapista. Tämän lisäksi astiakaapin sivuilla on ilmeisesti yksioviset korkeat kaapit. Kaappien ovet on tehty koristellusta puusta.

Ruokapöytä muodostuu neljästä jalasta sekä neliskulmaisesta pöytälevystä. Pöydän jaloissa on viivan muotoisia kaiveruksia.

Tarjoilupöytä muodostuu neljästä jalasta sekä neliskulmaisesta pöytälevystä. Pöydän jaloissa on viivan muotoisia kaiverruksia. Tarjoilupöydässä on lisäksi välilevy varsinaisen pöytälevyn alapuolella.

Tuolit muodostuvat neljästä jalasta sekä selkänojasta. Selkänoja tuoleissa muodostuu kahdesta melko leveästä osiosta, jotka yhdistyvät toisiinsa T-kirjaimen muotoisesti. Selkänojan osissa on viivan muotoisia kaiverruksia. Jalkoja yhdistää hieman istuinosan alapuolella oleva poikki-puu tuolien sivuilla. Takajalat ovat hieman kaarevat.

Tämä ruokahuoneen kalusto on tyyliältään samankaltainen kuin ruokahuoneen kalusto no 60. Myös tämän ryhmän huonekalut on ilmaistu melko pelkistetyllä tavalla, eivätkä ne siten yksittäin arvioituna ole tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teostason ylittäviä teoksia.

Myös tämän ryhmän eri osia yhdistävänä tekijänä on jokaisessa ryhmän esineessä esiintyvä viivakaiverrus ja tietty omaperäinen vaikutelma. Tämä kalusto ryhmän muodostamana kokonaisuutena arvioiden ilmentää sellaista omaperäisyyttä, että se on tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti suojattu teos.

Ruokahuoneen kalusto N:o 65: Kalustoon kuuluu 1 astiakaappi, 1 ruokakaappi, 1 pienempi kaappi sekä 8 tuolia. Kalusto on valmistettu puunatusta tammesta.

Astiakaappi muodostuu kahdesta alaosassa olevasta kaapista sekä näiden välillä olevasta laatikostosta. Kaapin puolessavälissä on taso. Yläosa muodostuu kahdesta lasiovisesta kaapista. Yläkaappien välissä on soikea peili. Kaapin taustana on koristeltu takalevy.

Ruokapöytä muodostuu neljästä muotoillusta jalasta sekä pyöreästä pöytälevystä. Pöydän jalat ovat muodoltaan vinottain kaarevia. Jalkojen alapuolella on myös pyöreä pöytälevy.

Pienempi kaappi muodostuu kahdesta alaosassa olevasta kaapista. Kaapin päällä on taso. Kaapin taustana on koristeltu takalevy. Kaapissa on lisäksi lyhyet kaarevat jalat.

Tuolit muodostuvat neljästä jalasta sekä selkänojasta. Selkänoja tuoleissa muodostuu yhdestä melko leveästä osasta. Etujalat ovat hieman kaarevat. Tuolien istuinosat ovat kangaspäällysteisiä.

Tämän ryhmän huonekalut ilmentävät tiettyä omaperäisyyttä, mutta tästä huolimatta ne eivät yksittäin arvioituna ole tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisia teostason ylittäviä teoksia.

Ruokahuoneen kalusto ilmentää tiettyä sulavaa tyyliä, jossa ilmenee omaperäistä ilmettä. Tämän johdosta kalusto on ryhmän muodostamana kokonaisuutena arvioiden tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti suojattu teos.

Ruokahuoneen kalusto N:o 66: Kalustoon kuuluu 1 astiakaappi, 1 ruokapöytä, 1 tarjoilupöytä sekä 6 tuolia. Kalusto on valmistettu puunatusta koivusta.

Astiakaappi muodostuu kahdesta alaosassa olevasta kaapista sekä kahdesta laatikosta. Kaapin päällä on taso. Tason yläpuolella on hylly sekä soikean muotoinen peili. Kaapin sivuilla on kaksi korkeaa lasi-ikkunaista kaappia.

Tuolit muodostuvat neljästä jalasta sekä selkänojasta. Selkänoja tuoleissa muodostuu kahdesta melko leveästä osiosta, jotka yhdistyvät toisiinsa T-kirjaimen muotoisesti. Selkänojan osissa on viivan muotoisia kaiverruksia. Jalkoja yhdistää hieman istuinosan alapuolella oleva poikki- ja poikkipuu tuolien sivuilla. Takajalat ovat hieman kaarevat.

Ruokapöytä muodostuu neljästä jalasta sekä neliskulmaisesta pöytälevystä. Pöydän jaloissa on viivan muotoisia kaiverruksia.

Tarjoilupöytä muodostuu neljästä jalasta sekä neliskulmaisesta pöytälevystä.

Tämä ryhmä muistuttaa yleisilmeeltään ruokahuoneen kalustoja no 60 ja no 61. Myös tämän ryhmän huonekalut on ilmaistu melko pelkistetyllä tavalla. Huonekalut eivät yksittäin arvioituna ole tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja teostason ylittäviä teoksia.

Myös tämän ryhmän eri osien yhdistävänä tekijänä on jokaisessa ryhmän esineessä esiintyvä viivakaiverrus ja tietty yleisvaikutelma. Kalusto ryhmän muodostamana kokonaisuutena arvioiden ilmentää sellaista omaperäistä ilmettä, että se on tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisesti suojattu teos.

Leposohva N:o 134: Leposohva on tehty koivusta ja se on kangaspäällysteinen. Sohvassa on neljä jalkaa sekä toisella puolella kolmion muotoinen kohottava osa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että leposohvassa ei esiinny sellaista henkisen luomistyön tulosta, että se olisi tekijänoikeuslain 1 §:n mukainen teos.

Keinutuoli N:o 136: Keinutuolissa on neljä jalkaa, joiden alapuolella on kaareva poikki- ja poikkipuu keinumista varten. Tuolissa on lisäksi istuin, käsinojat sekä selkänoja.

Vaikkakin tässä keinutuolissa on tiettyä omaperäisyyttä etenkin selkänojan ja käsinojien koossa ja suhteutuksessa, ei tämäkään huonekalu tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos.

Tekijänoikeuden kesto

Tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Tekijänoikeusneuvoston saamien selvitysten mukaisesti tekijänä pidetään Juho Konttista. Mikäli tämä tieto pitää paikkansa, on tekijänoikeus voimassa 70 vuotta hänen kuolinvuodesta 1941 lukien, eli tekijänoikeus on voimassa vuoden 2012 loppuun asti.

Yhteenveto

Tekijänoikeus suojaa teosta luvaton kappaleen valmistamista ja luvaton teoksen yleisölle saataville saattamista vastaan.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, etteivät mitkään huonekaluryhmien yksittäiset huonekalut ole tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisia teoksia. Sen sijaan huonekaluryhmiä niiden muodostamana kokonaisuutena arvioiden suojataan teoksina.

Sikäli kun lausuntopyynnössä tarkoitettu toiminta kohdistuu tekijänoikeudella suojattuun ryhmään kokonaisuudessaan tai olennaiseen osaan sitä, vaatii tämä toiminta oikeudenhaltijan suostumuksen. Yksittäisten huonekalujen valmistaminen ja saattaminen yleisön saataviin ei sellaisenaan ole luvanvaraista toimintaa. Tämän johdosta kokonaisten huonekaluryhmien valmistamiseen ja myyntiin tarvitaan oikeudenhaltijan lupa.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Harri Stachon

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Sen ratkaisemiseen ovat osallistuneet tekijänoikeusneuvoston puheenjohtaja Niklas Bruun sekä varsinaiset jäsenet Jyrki Nikula, Markku Uotila, Kirsi-Marja Okkonen, Arto Alaspää, Stig Henriksen, Päivi Liedes ja Kai Nordberg.